

Fra Oslo til hjerte lig boplikt

NORD-TORPA: På Røste gård i Nord Torpa var 13 gamle bygninger i ferd med å skli fra hverandre. Hege Knoph Berg (65) beseglet boplikten med ett tonn rødmaling og stålwire, men også skaperkraft fra hjertet. Hun har satt sitt visuelle preg på gården siden hun var tenåring.

Text og foto: Inger Chr. Årstad

– Estetik er viktig når man skal leve i det, forklarer Hege Knoph Berg, der hun viser oss rundt i det slunkende moderne tilbygget til hovedbygningen.

De nye tersklene til bad og soverom er så brede og dørene så lave og kunstferdig utformet at de er vanskelige å skille fra 1800-tallet «rett over gangen». I handa holder hun knippet med store nøkler til gamle låser. Hver nøkkel har et kunstferdig utskåret anheng med navn på bygningen den hører til. Treet er slitt og mørknet. Hege laget dem som tenåring, samtidig som hun malte gardsnavnet «Røste» med vakker rosemaling på grinda inn til tunet.

Tredje generasjon

Hege har alltid hatt en egen kjærlighet for Røste gård. Selv om hun og familien alltid har bodd i Oslo, ble somrene i Nord-Torpa ble tilbrakt i fjøs og på setra.

Hege valgte å bli familien Knophs tredje generasjon eier av Røste i 2003. Dette til tross for at tunet på gården var mye å ta vare på: Ett sted hadde grunnmuren rast sammen, tommervegger var i ferd med å skli ut, fjøset hang i løse lufta og trær lå velte over den gamle Doktorstua. Begge låvebruene var falt ned. I hovedbygningen var bjelkene under peisen råtnet, ett annet sted var grua i ferd med å rase ned. Gode hjelpere i bygda hadde bistått med å bevare gården med eiere i Oslo, men når de ble gamle ga de opp. Røste gård hadde groddet igjen. Men Hege hadde bestemt seg:

Hun ga seg selv tre år for å gi barndomsminner og familiearven en ny sjanse og flyttet fra Oslo for å overholde boplikten. Og entusiasmen smittet etter hvert også

BEISET TRETAK: På flere av bygningene er det lagt tretak, sofistikert beiset for å passe sammen med skifertakene på tunet.

HEGE KNOPH BERG

- Er pensjonist og har vært husmor.
- Utdannet grafisk designer.
- To barn, tre barnebarn.

over på ektemannen Aage Berg (75). Han er en god bidragsyter i livsverket.

Hustak i gave

Hege Knoph Berg var ydmyk for alle utfordringene det store restaureringsprosjektet førte med seg. Hun kontaktet Randsfjordmuseet for å få råd. Ikke fordi hun ville ha et museum, men for å slippe å gjøre feil. Samtidig måtte det faglige kompromiss til når ambisjonen var å redde alle de 13 husene på gården. Museet foreslo linoljemaling.

Hege konkluderte med at dette ble for dyrt. Hun kjøpte istedenfor intet mindre enn ett tonn vanlig rødmaling. Familie og venner stilte på dugnad, og rekningsarbeidet på Røste gård var i gang. Etter at hun tok over gården har Hege Knoph Berg ønsket seg hustak i fødselsdagsgave fra ektemannen.

Halvgammel bølgeblikk er skiftet ut med tretak. Bordene er impregneret med kreosot. Dette gir en vakker grå farge som passer sammen med opprinnelig skifer på nabo-takene.

Fjøs og følelser

Fjøset var et eget kapittel. All fornuft tilsa riving. Hege ville det annerledes. Hun gikk lange turer inne i bygningen og gjenopplevde barndommens opplevelser med dyr og det å få lov til hjelpe forpakter og buede.

NØKLER: På alle de gamle nøklene er det anheng Hege skar ut en sommer i tenårene.

Etter mange avveininger seiret følelsene. Gamle lykestolper i mottakjelleren holder nå opp gulvet inne i det gamle fjøset. Stålvaier festet med strekkfisk binder sammen veggene.

På andre bygninger er bjelker skrudd fast over tommerstokkene så de ikke raser ut. Hege har festet hon utenpå ødelagte tommerstokker for å bevare utsende, framfor å felle inn nytt tommer. Resultatet

ESTETIKK: Hege Knoph Berg har tatt den gammelrosa fargen som opprinnelig var i stua opp i både kjøkken og nybygg.

er at låven med barndomsminner står og turen fortsatt er komplett.

Estetiker

Gleden over å ta vare på er kombinert med gode ideer og en nøyaktighet som er ungdommens utdannelse til grafisk designer verdig. I hovedbygningen er farger hentet fra de gamle interiørene. Men samtidig har hun ikke vært redd for å trekke inn sin egen

smak og personlige vurderinger. Hege vil være seg selv på Røste.

– Søk råd, men gjør utformingen til din egen, anbefaler hun. Den rosa fargen fra den opprinnelige dekorasjonsmalingen på veggene i stua er dratt inn i kjøkkeninnredningen. Ja til og med en tripptrapp-stol er fornyet med den gammeldage fargen. Ute i doktorstua er pasteller vekket til liv igjen med malingsstrøk dekket av umbrafarget lasering for at veggene

fortsatt skal virke gamle. I andre etasje er de fastspikrete omhengssengene forlenget slik at nye generasjoner kan få en god natts søvn. For å gjøre de nye sengegavlene lik de gamle, har Hege malt «usynlig aldring» med vannfarger.

Hytte i byen

De tre årene Hege Knoph Berg ga seg selv etter å ha bosatt seg i Torpa, med hytte i byen, har snart 10-års jubileum.

Hun gleder seg over at barn og barnebarn fra Oslo ser ut til å trives. Det er ikke lenge husdyr på Røste, men jorda er forpaktet bort og skogen drives, slik familien kan holde gården i hevd. Minnene og gårdshistoria ligger i lufta og seteren er intakt på fjellet. Røste er og har alltid vært en glede for meg, og det håper jeg gården blir for neste generasjon også, sier Hege Knoph Berg.

GAMMELT KUNSTVERK: Rosemalingen på porten malte Hege Knoph Berg som ungdom.

Sagn fra Røste

NORD-TORPA: Gården Røste i Nord Torpa skal ha vært bebygget lenge før svartedauden. Her har det vært hvilested og skystasjon.

Hver høst reiste mange utenbys folk hjem fra alle setrene rundt gården. De fleste var fra Hadeland, Toten og Hedemarken.

På slike samlingssteder ble det alltid fortalt. Flere av sagnene ble skrevet ned av Andreas Røste. Hans Familie solgte gården i de harde 30-åra. Bestefar til Hege Knoph Berg kjøpte gården og var spesielt glad i å være på setra, som han brukte til hytte. Andreas Røste er blant annet kjent for å ha donerte hele sin samling av gamle møbler og gjenstander til Land museum.

Fra Røste Heimesæteren forteller Andreas Røste om en hendelse:

Et av årene omkring 1835 var Marit Røste budeie og Gjertrud Abborhagen gjæter på Røste-Heimesæteren. Etter gammel skikk måtte man særlig på torsdagskveldene passe seg godt så man ikke holdt leven. Men en torsdagskveld hadde jentene friere. Begge ble senere gift med karene. De pratet, sang og danset, kan hende litt utover kvelden. Da karene var gått la jentene seg til å sove. Men de våknet av at de horte Røste-sagen nede i Åbborbækken og begynte å gå. Etter solmerkene skulle klokka være fire om morgenen, men da Jon Røste alltid begynte sagen klokka seks om morgenen tenkte de at de kanskje tok feil. De hadde ikke klokke på setra den gangen. De sto derfor opp, melket kuene og slapp ut buskapen. Etter en stund kom Jon Røste oppom setra og hilste på for han skulle begynne arbeidet på saga. Jentene ble både forundret og engstelige. – Det er svært så sein du er i dag da far, sa Marit. – Jeg kommer heimfra nu jeg, sa Jon. Han tok opp lommeklokka og de så at den var 6 om morgenen. Jentene fortalte da at saga hadde gått et par timer, og at de hadde sett folk arbeide der nede. Men de synes det var rart han ikke var kommet innom seteren om morgenen som han pleide. Da sa Jon Røste: «Jeg skjønner ikke at nogen kan ha noget på sagen min å gjøre. For i Jesu navn begynner jeg arbeidet og i Jesu navn slutter jeg arbeidet». Deretter gikk han på sagen og begynte å skjære. Men etter den tid var seterjentene alltid stille om kveldene og noe liknende gjentok seg ikke mer.

HEGES KJÆRRINGRÅD

- Søk kunnskap slik at valgene ikke skader husene.
- Din smak og meninger betyr mye og er viktige. Tor å følge din egen stil.
- Søk råd men gjør dem til dine egne.
- Vær nøyaktig og tenk godt gjennom fargevalg.

SENGEGAVL:

Ny forlenget sengegavl gjør at omhengssenger passer for nye generasjoner. Gavlen er dekorert med vannfarger for å se gammel ut.

WWW.KJÆRRINGRÅD.INFO

- Hvem skal definere hvordan vi viderefører kulturarven?
- Kvinners arbeid, tradisjon, kultur og funksjonalitet formidles i tun og landskap, hus og håndverk. «Kjærringråd» er et nettverk for alle kvinner over hele landet med interesse og erfaring fra bygningsvern, både i egne hjem, på arbeidsplassen og i offentlige omgivelser.
- Nettverket skal gi kompetanse og relasjonsbygging.
- Nettverket ble etablert i mai, 2008 og nå er nesten 50 kvinner medlemmer. Nettverket
- «Kjærringråd» har temakvelder, fagekursjoner, lokale prosjekter og nettverkspost. Gjennom å delta knytter du viktige kontakter for inspirasjon, samarbeid og utvikling!
- Bruk nettstedet www.kjærringrad.info. Her har vi samlet linker til inspirasjon og nytte. Både for å beholde egne drømmer – eller for å tro på realisering av ditt eget prosjekt.

- Gjennom artikkelserien vil Oppland Arbeiderblad presentere lokale kvinner som har bidratt til både stedsutvikling og bevaring gjennom sitt bygningsvern.

Adresse:

Kjærringråd
Kvinnovasjon, Landsbyen næringshage
Jevnakerveien 3, 2870 Dokka
Tlf. 61 11 83 33 E-post: post@kjærringrad.info

- Dette er den femte artikkelen i serien Kjærringråd. Den første sto fredag 11. november og omhandlet Liv Majer. Den andre artikkelen sto på trykk fredag 25. november og omhandlet Bodil Ulmoen. Den tredje sto fredag 9. desember og handlet om Benedicte Narum Jensen. Den fjerde ble presentert fredag 6. januar hvor Bente Stadvoll fortalte om hennes oldemors jordstampehus i Torpa.

BJELKE: På noen av husene er det skrudd fast bjelker slik at veggene ikke raser ut.

FJØSET: Stålwire holder fjøset sammen.